

З. У. Борисова. – Київ : МАУП, 2008. – 24 с. **2.** Навчальні плани та програми (довузівська підготовка іноземних громадян) / уклад. : Л. Г. Новицька, О. Ф. Гудзенко, М. І. Дудка та ін. – Київ : ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2003. – Ч. 1 (Українська мова, Основи економіки, Біологія ...). – 56 с. **3.** Програма з української мови для студентів-іноземців підготовчих факультетів України // укладач: Л. Г. Новицька. – Київ : Міністерство освіти і науки України (21 лютого 2002 р., протокол № 4). – 25 с. **4.** Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Українська (російська мова) мова» (для студентів-іноземців підготовчого відділення за спеціальністю гуманітарні) / укладач: Л. В. Сергійчук / за ред. Ю. Ю. Конюшенко. – Харків : ХНАМГ. – 2012. – 18 с. **5. Ушакова Н. І.** Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубичинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Міжпредметні зв'язки : [зб. наук. праць]. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 19. – С. 136–146.

УДК 372.8:371.2

Неля Подлевська

КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНІ ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Подлевська Н. В. Комп'ютерно орієнтовані педагогічні засоби в забезпеченні навчального процесу старшокласників.

У статті приділяється увага значенню використання мультимедійних засобів навчання, їх можливостей у навчанні старшокласників на профільному рівні для оптимізації навчання, зокрема, філологічного; розкривається роль комп'ютерно орієнтованого навчання як сучасного засобу інформаційно-комунікативних технологій в освіті.

Ключові слова: комп'ютерно орієнтовані засоби навчання, мультимедійні засоби, інформаційно-комунікативні технології, профільне (філологічне) навчання старшокласників.

Подлевская Н. В. Компьютерно ориентированные педагогические средства в обеспечении учебного процесса старшекласников.

В статье уделяется внимание значению использования мультимедийных средств обучения, их возможностей в обучении старшекласников на профильном уровне для оптимизации обучения, в частности, филологического; раскрывается роль компьютерно ориентированного обучения как современного средства информационно-коммуникативных технологий в образовании.

Ключевые слова: компьютерно ориентированные средства обучения, мультимедийные средства, информационно-коммуникативные технологии, профильное (филологическое) обучение старшекласников.

Podlevska N. V. Computer-oriented pedagogical tools in educational process of senior high school students.

The article deals with the importance of using multimedia training tools as well as their potential in teaching senior high school students at a subject oriented level, philological in particular. The role of computer-based learning as a modern mean of information and communication technology in education was revealed.

Key words: computer-oriented training, multimedia training tools, information and communication technologies, subject oriented instruction (philological) of senior high school

students.

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення. Комп'ютерна техніка, мультимедійні технології стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження їх у навчальному процесі є важливим завданням педагогів.

Використання інформаційних технологій на заняттях з української мови може відбуватися різними способами, це залежить від низки чинників, найважливішими з яких учителі української мови вважають такі: потреби конкретного заняття, рівня володіння різними програмами та наявністю сертифікованих програм у системі вищого навчального закладу. Серед зазначених технологій використовують такі види: інформаційні технології, електронні підручники, окремі типи файлів (зображення, відео-, аудіо-, анімації), розроблені авторські заняття (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки) тощо.

Мета статті: розкрити значення мультимедійних засобів навчання, використання їх можливостей у навчанні старшокласників на профільному рівні для оптимізації філологічного навчання.

Інтерес до сучасних засобів навчання в Україні зростає. Дослідженню можливостей використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання мови присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних та закордонних фахівців (А. Андреев, В. Безпалько, М. Віве, Б. Кларк, В. Солдаткін, Н. Фролова). У працях І. Дриги, Л. Зазнобіної, І. Кошман, М. Ляховицького та інших розглядається застосування аудіовізуальних засобів навчання, у дослідженнях І. Олексійчука, О. Бахтіної, М. Грузмана – створення і впровадження комп'ютерно орієнтованих засобів навчання.

Мультимедіа – це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що надає змогу об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відео-, графічне зображення та анімацію. Кожен із застосованих інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та дидактичні можливості, спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання [2]. Підґрунтям упровадження мультимедійних технологій до освітнього простору є властивість мультимедіа – гармонійне інтегрування різних видів інформації.

Говорячи про різні аспекти використання мультимедійних технологій в освіті, ми зосередимося на використанні комп'ютерно орієнтованого засобу навчання, якому притаманні такі ознаки: можливість об'єднання інформації, представленої в різних формах, та інтерактивний режим роботи з інформацією. До того ж особливий акцент варто робити на можливості діалогового режиму, оскільки інформація надається в різних формах, що підвищує досвід користувача і дозволяє швидше засвоювати інформацію [1].

Використання засобів мультимедійних технологій у процесі навчання старшокласників дозволяє істотно підвищити змістове розуміння та запам'ятовування запропонованого матеріалу, можливість одночасного зорового та слухового сприйняття матеріалу, активної участі в управлінні поданням матеріалу, легке повернення до тих розділів, які потребують додаткового аналізу.

Нині в загальноосвітніх навчальних закладах найчастіше використовують такі мультимедійні продукти, як: інтерактивні довідники та матеріали для самоосвіти (словники, енциклопедії); освітні програми, мета яких – викликати інтерес і бажання пізнавати більше. Мультимедіа забезпечують можливість підвищення мотивації й інтенсифікації навчання за

рахунок використання сучасних засобів обробки аудіовізуальної інформації.

Мультимедійні заняття, зазвичай, мають таку структуру:

1. Мотивація заняття – короткий вступний матеріал. Часто під час мотивації створюється проблемна ситуація за допомогою проблемного питання.

2. Оголошення теми та очікуваних результатів заняття.

3. Основна частина заняття – опанування навчального матеріалу заняття: робота з поняттями, невеликими текстовими фрагментами, що містять навчальну інформацію, відеосюжетами, аудіозаписами, фотодокументами, таблицями, схемами тощо.

Використання сучасних засобів навчання (мультимедійні підручники, диски, універсальні енциклопедії, презентації, відео-, аудіоматеріали, ресурси Інтернету, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка) значно покращує якість подання матеріалу заняття й ефективність його засвоєння старшокласниками.

Мультимедійні технології дозволяють подати старшокласникам набагато більше інформації, ніж занятті без використання комп'ютера. Основна частина заняття може включати і проведення невеликої навчальної дискусії, роботу в групах, творчий звіт з виконання індивідуального завдання. Звісно, використовуються і традиційні форми роботи та методи і прийоми навчання. Підбиття підсумків включає рефлексію почуттів (наприклад, що сподобалося найбільше), способів діяльності учнів (для прикладу, чи раціональними були види діяльності, завдання, що використовувалися під час заняття) та відтворення старшокласниками основних понять заняття з демонстрацією слайдів з тестовими фрагментами.

Застосування мультимедійних засобів у навчальному процесі дозволяє: вирішити завдання гуманізації освіти; підвищити ефективність навчального процесу; розвинути професійно орієнтовані здатності старшокласників як майбутніх студентів; розвинути комунікативні і соціальні здібності учнів; розширити можливості індивідуалізації навчання за рахунок надання кожному студенту персонального педагога, роль якого виконує комп'ютер.

Однак, не завжди використання мультимедійних технологій має лише позитивні наслідки. Так, на жаль, не всі старшокласники здатні скористатися тією свободою, яку надають комп'ютерні матеріали, через що їхня увага розсіюється і відволікається від основної мети виконання завдання, зокрема в мережі Інтернет. Учні часто не мають зворотного зв'язку, тобто під час спілкування з комп'ютером не мають розширених відповідей, як при спілкуванні з учителем, що вимагає додаткового пошуку відповідей. Щодо кваліфікації вчителів, то не кожен учитель достатньою мірою володіє навичками користування мультимедіа. Донині мають місце проблеми доступу в телекомунікаційні мережі Інтернет, що спричинює як мінімум проблеми прочитання інформації з екрану комп'ютера.

Уважаємо, що систематичне використання комп'ютера на занятті, зокрема, систем презентацій, сприяє: підвищенню якісного рівня використання наочності на занятті; зростанню продуктивності заняття; реалізації міжпредметних зв'язків; уможливленню організації проектної діяльності старшокласників зі створення навчальних програм; логічному викладу навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань студентів; покращенню васмин «учень-учитель»; зміні ставлення учня до комп'ютера – сприйняття його як універсального інструменту для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Зрозуміло, що заняття з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен вміти користуватися

різноманітними програмами: графічними, flesh-анімації, web-редактора, для створення презентацій, роботи зі звуком та відео тощо. Це уможливило подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами. Загалом у практиці для унаочнення навчального матеріалу активно використовують ресурси Інтернету.

Мультимедійне заняття надає змогу комбінувати на одному занятті велику кількість цікавих завдань, залучаючи все більше учнів до активної роботи. Уважаємо, що головне завдання використання інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі вивчення української мови у старших класах – підвищити інтерес учнів до вивчення глибин предмета, ефективність його опанування, пошуку можливостей для одержання додаткових знань, здобуття розширених умінь і навичок для отримання філологічної освіти.

Використання комп'ютерних технологій вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання дисципліни, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним учнем під час навчально-виховного процесу. У своїй діяльності потрібно прагнути урізноманітнювати заняття, робити вивчення мови неповторним.

Створення комп'ютерних мереж надало людству абсолютно новий спосіб спілкування. Новітні досягнення в технології передачі даних з урахуванням останніх винаходів у галузі мультимедіа відкривають необмежені можливості з оброблення та трансляції обсягу даних практично в будь-яку точку земної кулі. Позитивна можливість сучасних Інтернет-технологій – можливість використовувати унікальні експериментальні ресурси, розташовані часом на іншому кінці земної кулі. Публікації в Інтернет кращих зразків наукових робіт, рефератів, творів з навчального курсу не тільки дадуть можливість учням виконати дослідження, у тому числі наукове, а й допоможуть викладачеві формувати банк матеріалів з курсу, що вивчається.

Для реалізації запланованих проектів від учнів, як і від учителя вимагається володіння комп'ютерною грамотністю, яка передбачає: уміння писати та редагувати інформацію (текстову, графічну), користуватися комп'ютерною телекомунікаційною технологією, обробляти одержувані кількісні дані за допомогою програм електронних таблиць, користуватися базами даних; володіти комунікативними навичками при спілкуванні з програмними продуктами; уміти самостійно інтегрувати раніше отримані знання з різних навчальних предметів для розв'язання пізнавальних завдань, що містяться в телекомунікаційному проекті; у випадку міжнародного проекту – практично володіти мовою партнера; уміти увійти в мережу (електронну пошту); уміти скласти і відправити по мережі лист; уміти структурувати отримані листи у спеціальній директорії; входити в електронні конференції, розміщувати там власну інформацію і читати тощо.

На базі мережевих технологій виник абсолютно новий вид навчальних матеріалів: Інтернет-підручник. Галузь застосування Інтернет-підручників велика: звичайне та дистанційне навчання, самостійна робота. Забезпечений єдиним інтерфейсом, такий Інтернет-підручник може стати не просто допомогою на один навчальний курс, а постійно розвивається навчальним та довідковим середовищем. Інтернет-підручник має ті ж властивості, що й комп'ютерний підручник, до того ж можливість тиражування практично без носія – має місце одна версія навчального матеріалу в мережі Інтернет та учень-користувач отримує доступ до неї звичним для себе способом через свій браузер. Цінним є, що доступ до Інтернет-підручника можливий з будь-якої машини, підключеної до мережі Інтернет, що дозволяє за наявності зацікавленості з боку користувачів спробувати засвоїти будь-який курс дистанційного навчання.

В Інтернеті люди не можуть бути представлені один одному інакше, ніж через текст. Співрозмовника в мережі ми сприймаємо лише через зміст тексту, його оформлення. У реальному спілкуванні людину сприймаємо також через слово, але це слово накладається ще й на тіло (одяг, манери тощо), що створює загальний образ особистості. А в мережі є лише текст. Тому й вимоги до створення текстів в Інтернет-спілкуванні вищі.

Комунікації за допомогою комп'ютерних мереж – принципово новий пласт соціальної реальності, і фахівці приділяють пильну увагу його мовному оформленню. У цьому випадку необхідно звернути увагу на фактично нове мовне явище – Інтернет-стиль, бо він суміщає окремі риси розмовного, художнього, публіцистичного, офіційно-ділового і наукового стилів. Окрім того, в мережі стирається різниця між усним і писемним мовленням. Як відомо, одиницею писемного мовлення є текст, який має бути уніфікованим, стандартизованим і нейтральним. На екрані монітора, по-перше, поєднується усне і писемне мовлення, стирається межа між діалогом і монологом, а також, як правило, присутня емоційна забарвленість. Змінити ситуацію неможливо через різний мовний рівень відвідувачів Інтернету. Такі тексти не відповідають стильовій диференціації.

Саме Інтернет став тією площиною, завдяки якій виявилася справжня ситуація з мовною грамотністю комунікантів. Відомо, що вироблення граматичних навичок і орфоепічних умінь перевіряється саме у спонтанному мовленні. До появи Інтернету спонтанне мовлення переважно виявилось в усній формі. В Інтернеті усне спілкування повинно бути зафіксоване в письмовій формі. Отже, усні мовні і мовленнєві помилки також фіксуються на письмі. Тому актуальною стає формула спілкування в Інтернеті «особистість = текст (мова)».

Виходячи з викладеного вище, можемо зробити висновок, що мультимедіа є навчальною технологією, яка завдяки інтерактивності, гнучкості й інтеграції різноманітних видів наочної навчальної інформації може успішно використовуватися для оптимізації навчання старшокласників. Доцільність використання мультимедійних засобів навчання на уроках з мови визначаються за такими критеріями: вони мають сприяти підвищенню продуктивної праці та ефективності навчального процесу, забезпечувати постійне підвищення правильності навчальних дій учнів, спонукати до підвищення інтересу до вивчення мов, особливо тих аспектів, що стосуються майбутнього фаху. Застосування комп'ютера надає змогу розв'язати такі навчальні завдання: розуміння мовних явищ; формування лінгвістичних здібностей завдяки мовним та мовленнєвим вправам і завданням; доведення до автоматизму мовних і мовленнєвих дій; створення професійно-побутових ситуацій спілкування.

Література

1. Кирмайер М. Мультимедиа / М. Кирмайер ; [пер. с нем.]. – Санкт-Петербург, 1994. – 120 с. **2. Ротаєнко П.** Мультимедійні засоби навчання / П. Ротаєнко та ін. // Інформатика. – 2003. – № 6. – С. 11–15. **3. Уваров А. Ю.** Компьютерная коммуникация в современном образовании / А. Ю. Уваров // Информатика и образование. – 1998. – № 4. – С. 65–77. **4. Фролова Н. Х.** Возможности мультимедийных технологий: [тезисы] / Н. Х. Фролова // Высокие технологии в педагогическом процессе: [тезисы докладов регион. науч.-практ. конф.]. – Нижний Новгород : ВГИПИ, 2000. – С. 92–96.